

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Т.П.ПРИХОДЬКО, Т.Г.КУЧЕРЯВА, Є.В.ЯРОВА

Україна, м.Дніпропетровськ, Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

На сучасному етапі розвитку суспільства, в час глобалізації та інформатизації особливого значення набувають проблеми української корекційної освіти, що розвивається в добрих давніх традиціях вітчизняної школи та модернізується на тлі світових тенденцій. Загальновідомим є той факт, що дефектологія – це наука, яка формується в міждисциплінарних підходах багатьох галузей знань – медичних, психологічних та педагогічних, а сучасні тенденції, що відображаються в наукових дослідженнях останнього десятиліття тяжіють до нейробіологічних та нейропсихолінгвістичних аспектів. Однак, засадничою константою, яка регламентує та об'єднує світоглядність і діяльність дефектологів є філософський екзистенційний погляд на людину, в тому числі з порушеннями у розвитку.

Корекційна педагогіка (спеціальна педагогіка, або дефектологія) позиціонується у науці як складова педагогіки, в колі проблематики якої - педагогічне дослідження і різноманітна педагогічна допомога особам, у тому числі дітям, котрі мають певні фізичні та ментальні вади або специфічні проблеми в сенсорній, інтелектуальній, моторній, емоційній сферах, сфері соціальної та соціально-психологічної взаємодії тощо.

Але ця галузь педагогіки до цього часу обмежувалася, по-перше, вихованням і навчанням дітей дошкільного та шкільного віку; по-друге, питаннями навчання інвалідів із вузькими нозологіями: тифлопедагогіка - інвалідів за зором, сурдопедагогіка - інвалідів за слухом, олігофренопедагогіка - розумово відсталих учнів. Вона не охоплювала людей з іншими вадами здоров'я; громадян, які набули інвалідність у дорослому віці; інвалідів із дитинства (після шкільного віку). Це означає, що вища та професійна освіта залишилася поза увагою дефектології. Водночас практиці бракує універсальних, системних, фундаментальних теоретичних розробок і обґрунтувань у галузі професійної освіти та професійної реабілітації людей з особливими потребами.

Відтак актуальною є побудова теоретичних і методологічних підвалин освіти людей з інвалідністю будь-якого віку та будь-якого типу фізичних і сенсорних вад на системних, холістичних засадах.

У літературі також різко оцінюється сучасний стан пострадянської системи спеціальної освіти дітей з вадами здоров'я, який характеризується як кризовий. Спеціальна ("дефектологічна") освіта є дуже важливою підсистемою соціальної реабілітації людей з інвалідністю і їй притаманні проблеми, що й усьому інституту реабілітації.

Як наслідок нового підходу до трактування процесу реабілітації людей з вадами здоров'я, з огляду на соціальну модель інвалідності, ми маємо світову і вітчизняну тенденцію до такої моделі здобуття освіти людиною з інвалідністю, коли вона навчається не у спеціальному закритому закладі, а включена в навчальний процес у звичайному освітньому закладі.

Щодо спеціальної освіти, критиці піддаються: соціальне маркерування дитини з особливими потребами як "дефективної", неповноцінної; охоплення системою спеціальної освіти лише частини осіб, що її потребують, "випадання" з неї дітей з глибокими порушеннями розвитку, відсутність спеціалізованої психолого-педагогічної допомоги дітям зі слабовираженими порушеннями; жорсткість і безваріантність форм отримання спеціальної освіти; примат освітнього стандарту над розвитком особистості дитини; штучна ізоляція дитини в особливому соціумі, що не сприяє її наступній адаптації в суспільстві.

Як наслідок нового підходу до трактування процесу реабілітації людей з вадами здоров'я, з огляду на соціальну модель інвалідності, ми маємо світову і вітчизняну тенденцію до такої моделі здобуття освіти людиною з інвалідністю, коли вона навчається не у спеціальному закритому закладі, а включена в навчальний процес у звичайному освітньому закладі.

Це відповідає ідеям інтегрованої, або, як прийнято називати в світовій науковій літературі, інклюзивної освіти.

Але для навчання дитини або дорослого з вадами здоров'я в інклюзивному навчальному закладі ми маємо створити відповідні умови та соціальний, психологічний і педагогічний супровід. Розробка науково-методичних засад для інтегрованого навчання інвалідів також має стати одним із основних завдань сучасної корекційної педагогіки.

Нова стратегія цієї галузі науки не може обійти й таку державну проблему, як підготовка спеціалістів для інтегрованого навчання інвалідів. Особливо це актуально для системи вищої та професійно-технічної освіти. Адже такої дисципліни, як педагогіка вищої школи, раніше не існувало. Зараз видається багато літератури з питань навчання дорослих, але навчання дорослих людей, котрі мають певні фізичні, сенсорні або ментальні особливості, й досі залишається без відповідного науково-методичного, дидактичного та кадрового забезпечення.

В експериментальній площині корекційна педагогіка має відпрацьовувати такі новітні технології навчання та форми організації освітнього процесу, які сприяють підвищенню його ефективності і є незамінними в навчанні студентів і учнів з обмеженими фізичними можливостями.

Цілком очевидно, що студенти з інвалідністю через деякі особливості свого організму, здоров'я та життєдіяльності мають відповідно специфічні потреби при організації освітнього процесу та виборі методик навчання.

При системному підході до навчання, безумовно, необхідно звертати увагу на особливості соціально-психологічного розвитку особистості людини з інвалідністю.

Тут можна згадати модульне структурування дидактичного матеріалу та модульно-рейтингову організацію навчання.

Суттєве значення в умовах застосування модульної технології навчання має контрольно-оцінювальний компонент з його стимулюючою функцією. Рейтингова система оцінки знань створює сприятливий для навчання психологічний клімат як в академічних групах, так і в системі самостійного навчання. Це дає змогу уникнути небажаного для студента з інвалідністю стресу під час оцінювання навчальних успіхів [1].

Вкажемо на деякі суттєві переваги модульної технології навчання, що роблять її доцільною у підвищенні ефективності освіти людей з особливими потребами:

- модульна система забезпечує точну відповідність результатів цілям навчання, уможливорює високу ймовірність отримання очікуваного як наслідок вираженого технологічного підходу до організації навчального процесу та суб'єкта навчання - студента;

- модульна система підвищує особисту мотивацію та самостійність студента в освоєнні визначеної для нього програми навчання;

- модульна технологія організації навчального процесу дає змогу скоротити терміни навчання, оскільки визначає його відправний момент і тривалість із

урахуванням рівня раніше накопичених знань і навичок студентів, можливостей їх самостійної роботи в індивідуальному темпі, в якому вони можуть якісно засвоювати модульні блоки та навчальні елементи, передбачені їх особистими індивідуальними програмами [1].

Оскільки ми нині перебуваємо у фазі постіндустріального "інформаційного суспільства", розвиток корекційної педагогіки не можна уявити без застосування сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій і як засобу спеціальної освіти, і як інструменту наукових досліджень у цій галузі.

Підсумовуючи, наведемо основні програмні напрями розвитку сучасної вітчизняної корекційної педагогіки.

Корекційна педагогіка має розвиватися на основі нової моделі інвалідності людини - соціальної.

Розширення меж предмета корекційної педагогіки до теоретичних і методологічних підвалин освіти людей з інвалідністю будь-якого віку та будь-якого типу фізичних і сенсорних вад.

Застосування в основі корекційної педагогіки філософії особистісно орієнтованої освіти.

Розробка науково-методичних і дидактичних основ інтегрованої освіти.

Підготовка спеціалістів для інтегрованого навчання інвалідів.

Наукове обґрунтування системи професійної реабілітації інвалідів в Україні.

Науково-педагогічний супровід системи раннього втручання та соціальної реабілітації дітей з інвалідністю.

Орієнтація на сучасні технології освіти, зокрема модульне навчання.

Використання в корекційній педагогіці сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Традиції української корекційної педагогіки та спеціальної психології, закладені такими видатними науковцями, як В. Синьов, І. Соколянський, В. Гладуш, З. Бондаренко, Н. Волкова та ін., творча співпраця з інститутами АПН України (психології, спеціальної педагогіки, проблем виховання, вищої школи, психології та педагогіки професійної освіти та ін.), дають змогу розраховувати на значне поглиблення та розширення проблематики наукових досліджень у галузі роботи з інвалідами, починаючи з ранньої діагностики і корекції відхилень у розвитку до супроводу процесу їх соціалізації на всіх етапах. При цьому, як уже зазначалося, потребують фундаментального опрацювання теоретико-методологічні підходи до

дослідження психолого-педагогічних проблем інвалідності та прикладні, технологічні питання, пов'язані з методичними системами і прийомами корекційної роботи при суттєвих ускладненнях процесів розвитку і соціалізації особи.

Отже, корекційна педагогіка разом зі спеціальною психологією як галуззю психологічної науки, що вивчає закономірності психічних явищ при ушкодженні психофізичного розвитку людини, вирішують гуманну, багато аспектну і складну проблему - забезпечення готовності людини з об'єктивно зменшеними функціональними можливостями внаслідок вад психофізичного розвитку до максимально (з урахуванням суб'єктивних можливостей) повноцінного виконання своїх різноманітних соціальних ролей і функцій, готовності до саморозвитку, самоствердження, до щасливого людського життя серед людей.

Література:

1. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія /С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик та ін.; За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
2. Синьов В. М. Психологія розумово відсталої дитини : підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвеева, О. П. Рохліна; МОН України. – К. : Знання, 2008. – 359 с.
3. Соціальні послуги на рівні громади для осіб з інтелектуальною недостатністю / відп. ред. В. М. Синьов. – К., 2004. – 312 с.

Надійшло до редакції 01.10.2013 року